

Antoni Bądkowski

Nowa ustawa o prawie autorskim w NRD

Palestra 12/1(121), 88-95

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nim opowiadał się) jednakże należy żądać, aby dopóki obowiązuje, był ściśle przestrzegany.

Jeśli chodzi o obowiązywanie zakazu *reformationis in peius*, to projekt zawiera poważne niekonsekwencje. Z jednej bowiem strony rozciąga obowiązywanie tego zakazu nawet na sytuacje, gdy wyrok został wydany przez sędziego nieuprawnionego lub chorego psychicznie lub gdy została orzeczona kara nie znana w ustawie art. 507 § 1 pkt 2), a więc gdy wchodzi w grę przyczyny nieważności *ipso iure*, a z drugiej strony — wbrew powszechnym poglądom doktryny²⁴ — ogranicza go wyłącznie do zaostrenia kary (art. 433). Tymczasem w praktyce spotykamy liczne wypadki, gdy mimo pozostawienia nie zmienionej kary wydany wyrok stanowi zwiększenie dolegliwości dla skazanego. Może to dotyczyć np. zastosowania amnestii, czy nawet przyjęcia kwalifikacji prawnej bardziej hańbiącej. Zdawałoby się, że argumenty przytaczane w doktrynie były tak przekonujące, że nie nasuwały już wątpliwości. Tak jednak się nie stało, o czym może świadczyć treść art. 433, która jednak, jak się wydaje, powinna ulec zmianie.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Kończąc niniejsze rozważania stwierdzić trzeba, że omawiany projekt — mimo wielu niedoskonałości rozwiązań — stanowi poważny krok w rozwoju demokracji socjalistycznej.

²⁴ Por. A. Kaftal: O niektórych zagadnieniach zakazu *reformationis in peius* w praktyce SN oraz wojewódzkich sądów rewizyjnych, NP nr 9/62, s. 1141 i n. (oraz powołane tam poglądy doktryny) i W. Misiał: Przyczynek do problematyki obowiązywania zakazu *reformationis in peius*, „Palestra” nr 12/65.

ANTONI BĄDKOWSKI

Nowa ustawa o prawie autorskim w NRD

I. Od 1 stycznia 1966 r. obowiązuje w Niemieckiej Republice Demokratycznej nowa ustawa o prawie autorskim z 13.IX.1965 roku, ogłoszona w Dz. U. NRD z 1965 r. (Nr 14, poz. 209). Ustawa ta zasługuje na omówienie, gdyż jest to jedno z najnowszych osiągnięć socjalistycznej myśli prawniczej w tej dziedzinie.

Ustawa, poprzedzona przedmową, zawiera 97 paragrafów rozmieszczonych w czterech częściach o następujących tytułach: część pierwsza — Prawo autorskie, część druga — Prawa pokrewne, część trzecia — Ochrona prawna, część czwarta — Przepisy przejściowe i końcowe.

W przedmowie podkreśla się, że celem ustawy jest zapewnienie wszechstronnego rozwoju twórczości w społeczeństwie socjalistycznym przez ochronę interesów duchowych i materialnych twórców i przez udostępnienie dorobku twórczego całemu społeczeństwu.

Tę samą myśl powtarza § 1 ustawy, który zarazem stanowi, że organizacje państwowe i społeczne są obowiązane w zakresie swej działalności czuwać nad ochroną

praw twórców bez względu na to, czy dzieło zostało stworzone w ramach wykonywania zawodu, czy też nie.

Ustawa podkreśla więc wysoką rangę i ważną rolę, jaka przypada prawu autorskiemu w ustroju socjalistycznym. Stanowisku ustawy daje wyraz również jej § 13, który określa prawo autorskie jako „socjalistyczne prawo osobiste”.

Ustawa odcina się od poglądów, które chciały upatrywać w prawie autorskim jakąś gałąź prawa pracy. Stosunek prawa autorskiego do prawa pracy został określony w § 20 ustawy w sposób następujący: „Prawo autorskie do dzieła stworzonego w ramach umowy o pracę należy do twórcy, a wzajemnie prawa i obowiązki co do wykonywania uprawnień autorskich powinny być określone w umowie o pracę; jednakże przedsiębiorstwa i instytucje naukowe mają prawo wykorzystywać dzieło do celów bezpośrednio związanych z ich działalnością i w tym zakresie wykonują prawa twórcy samodzielnie. Jeżeli nic innego nie wynika z umowy, twórcy przysługuje w tych wypadkach prawo do wynagrodzenia, a także prawo wykorzystania dzieła do innych celów”.

II. Przedmiotem prawa autorskiego są według § 2 ustawy dzieła literatury, sztuki i nauki, ujęte w formę obiektywnie poznawalną (*in objektiv wahrnehmbaren Form*) i będące wyrazem indywidualnej twórczości. Ustawa daje obszerne wyczerpujące przykładowe różnego rodzaju dzieł, wymieniając m. in. dzieła fotograficzne i fotomontażowe, które korzystają z ochrony prawa autorskiego bez żadnych formalności i ograniczeń co do czasu ochrony. Jeżeli jednak nie mają one cech twórczości indywidualnej, to mogą korzystać tylko z ochrony według przepisów o prawach pokrewnych i wówczas ochrona trwa lat 10 (§ 77). Tytuł dzieła korzysta z ochrony prawa autorskiego pod tymi samymi warunkami, a w braku tych warunków — może on być chroniony na podstawie przepisów o prawach pokrewnych, jeżeli zachodzi obawa pomieszczenia z innymi dziełami lub tytułami dzienników albo czasopism. Ochrona tytułu trwa w takim wypadku dopóty, dopóki trwa ochrona dzieła (§ 84).

Przedmiotem prawa autorskiego są również opracowania cudzego utworu i tłumaczenia. Przeniesienie utworu na instrumenty mechaniczne nie korzysta z ochrony prawa autorskiego, ochronione jest natomiast jako przedmiot prawa pokrewnego (§ 75).

III. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie łącznie. W braku porozumienia, do stosunków między współtwórcami stosuje się przepisy prawa cywilnego o spółce. Dzieło uważa się za wspólne, jeżeli stanowi ono niepodzielną całość, choćby dały się w nim rozróżnić części stworzone przez poszczególnych współtwórców (§ 7). Jeżeli natomiast samodzielne dzieła zostają połączone w jedno dzieło, to każdy ze współtwórców zachowuje prawo autorskie do stworzonego przez siebie dzieła (§ 8). Prawo autorskie do dzieł zbiorowych, antologii i wydawnictw należy do wydawcy, co jednak nie narusza prawa twórców do stworzonych przez nich dzieł. Stosunek pomiędzy wydawcą a twórcami reguluje umowa (§ 9).

Dzieło kinematograficzne lub telewizyjne jest dziełem samodzielnym. Stanowi ono wynik twórczości zespołowej, osiągnięty z odrębnych wkładów twórczych, połączonych pod kierunkiem reżysera za pomocą techniki filmowej lub telewizyjnej. Jeżeli dzieło kinematograficzne lub telewizyjne stworzone zostało w przedsiębiorstwie, to do wyłącznego wykonywania w obrocie prawnym praw zespołu twórców uprawnione i obowiązane jest przedsiębiorstwo, które działa we własnym imieniu. Pozostają nie naruszone prawa twórców samodzielnych dzieł wykorzystanych w dziele kinematograficznym lub telewizyjnym, w szczególności dzieł literackich i muzycznych (§ 10).

Ochronę dzieł opublikowanych pod pseudonimem lub anonimowo zapewnia osoba, która dzieło po raz pierwszy opublikowała. (§ 11).

IV. W ujęciu ustawy prawo autorskie jest prawem jednolitym (system monistyczny). Jest to prawo osobiste, niezbywalne, lecz dziedziczne. Z prawa tego wypływają poszczególne uprawnienia. Są one dwojakiego rodzaju: niemajątkowe i majątkowe.

Do uprawnień niemajątkowych należy: 1) prawo do autorstwa i do wybranego imienia (pseudonimu), 2) prawo do decydowania o pierwszej publikacji dzieła, 3) prawo do nienaruszalności dzieła i 4) prawo sprzeciwienia się czynienia z dzieła użytku przynoszącego ujmę godności autora (§ 14—17).

Do uprawnień majątkowych należy prawo decydowania, czy dzieło ma być wykorzystane przez: 1) zwielokrotnienie lub utrwalenie (płyty, taśmy itp.), 2) rozpowszechnianie w celach zarobkowych, 3) publiczne wygłoszenie, wykonanie lub przedstawienie, 4) wystawienie, jeżeli nie było opublikowane, 5) sfilmowanie lub transmitowanie (radio, telewizja itp.). Poza tym autorowi przysługuje wyłączne prawo decyzji, czy przeróbka lub tłumaczenie dzieła może być wykorzystane w sposób wyżej podany (§ 18).

Chociaż prawo autorskie jest w myśl ustawy niezbywalne, to jednak uprawnienia majątkowe z niego wypływające mogą być przenoszone na osoby trzecie. Domniemywa się, że przeniesienie następuje odpłatnie, a przeniesienie nieodpłatne, wymaga wyraźnego stwierdzenia w umowie. Wysokość wynagrodzeń autorskich może być regulowana przez wydanie — przez właściwe władze w porozumieniu ze związkami twórczymi — tabel wynagrodzeń (§ 19).

Prawo autorskie jest dziedziczne, wobec czego po śmierci twórcy przechodzi ono na jego spadkobierców. Dotyczy to nie tylko uprawnień majątkowych, ale także niemajątkowych.

Prawo autorskie wygasa z końcem roku, w którym upłynęło 50 lat od śmierci twórcy. Po upływie tego terminu ochrona kulturalnego dorobku narodowego należy do państwa i odpowiednich organizacji społecznych. Jednakże jeszcze przed upływem terminu wygaśnięcia praw autorskich ochrona spuścizny twórczej wybitnych autorów może być uchwałą rady ministrów powierzona organowi państwowemu lub innej organizacji. Nie narusza to praw spadkobierców do wynagrodzeń za wykorzystanie praw autorskich (§ 33—35).

V. Wolne korzystanie z cudzego utworu jest ujęte w ustawie szeroko. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na przepis § 23, według którego wolno kopiować opublikowany utwór dowolnym sposobem zarówno dla celów osobistych, jak i zawodowych, bez prawa jednak wprowadzenia odbitek do obrotu.

Szeroko również ujęte jest dozwolone zwielokrotnianie utworów dla celów informacji i dokumentacji. Omówienie szczegółowych przepisów ustawy w tym względzie wykraczałoby poza ramy niniejszego opracowania.

Ustawa przyznaje radiu, telewizji, uspołecznionym wytwórniom filmowym i prasie uprawnienie do nadawania, wyświetlania, przedrukowywania i fotografowania opublikowanych utworów bez obowiązku zapłaty wynagrodzenia, jeżeli utwory te lub ich części są wykorzystane w ramach wiadomości bieżących. W innych wypadkach, a więc nie w ramach wiadomości bieżących, dopuszczalne jest wykorzystanie przez radio i telewizję opublikowanych utworów, jednakże ze wskazaniem osoby twórcy i za zapłatą wynagrodzenia (§ 32).

VI. Przepisy dotyczące umów o prawo autorskie zostały ujęte w ustawie w

§ 36—72. Podzielone one są na dwie części: pierwsza zawiera przepisy ogólne dla wszystkich umów, druga — przepisy specjalne dla poszczególnych rodzajów umów.

Obowiązuje — jako zasada — pisemna forma umowy, jednakże forma ta nie jest wymagana dla umów o opublikowanie utworów w prasie codziennej lub czasopismach oraz umów o publiczne wykonanie utworu muzycznego i o publiczne wygłoszenie utworu literackiego lub naukowego. Przewidziane jest wydanie obowiązujących umów wzorcowych (§ 38—39).

Wprowadzenie zmian do dzieła dopuszczalne jest tylko o tyle, o ile służą one prawidłowemu oddaniu treści dzieła. W wypadkach gdy chodzi o artystyczną interpretację dzieła, zakres zmian powinien być określony w umowie, przy czym należy wychodzić z założenia zgodności odtworzenia z dziełem (§ 40).

Nabywca prawa do dzieła przyszłego obowiązany jest po dostarczeniu dzieła zawiadomić twórcę, czy dzieło przyjmuje, czy też odmawia jego przyjęcia lub czy domaga się wprowadzenia zmian. Brak zawiadomienia w przewidzianym w umowie terminie uważa się za przyjęcie dzieła. Umowa o prawo autorskie do nieokreślonego dzieła przyszłego jest nieważna, chyba że strony łączą stosunek pracy (§ 42).

Jeżeli nabywca prawa autorskiego nie czyni dzieła dostępnym dla publiczności, to twórca przysługuje prawo odstąpienia od umowy. W wyniku odstąpienia od umowy — zbyte prawo wraca do twórcy, któremu przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za wykonaną pracę. Wypłacone zaliczki nie ulegają zwrotowi. Jeżeli niewykonanie umowy przez nabywcę jest zawinione, twórca przysługuje ponadto roszczenie o odszkodowanie. Te same zasady stosuje się w wypadku, gdy nabywca wykorzystuje nabyte prawo w sposób sprzeczny z umową.

Nabywcy prawa przysługuje prawo odstąpienia od umowy, jeżeli: 1) twórca nie złożył dzieła w umówionym terminie, 2) zamówione dzieło przyszłe nie odpowiada warunkom umowy, 3) twórca odmawia wprowadzenia do dzieła żądanych zmian w granicach przewidzianych w umowie.

W razie odstąpienia od umowy przez nabywcę twórca obowiązany jest do zwrotu otrzymanego wynagrodzenia. W wypadku jednak przewidzianym w pkt 2 — twórca, jeżeli nie można przypisać mu winy, należy się odpowiednie wynagrodzenie za wykonaną pracę.

We wszystkich wypadkach odstąpienie powinno być poprzedzone udzieleniem dodatkowego terminu. Zawiadomienie o odstąpieniu powinno być dokonane na piśmie. Prawo odstąpienia może być w umowie uregulowane odmiennie.

VII. Dalsze przepisy poświęcone są poszczególnym umowom dotyczącym prawa autorskiego. Chodzi tu mianowicie o umowy następujące:

1. Umowa wydawnicza (§ 46—52).

Ustawa daje następujące określenie umowy wydawniczej. Z mocy umowy wydawniczej twórca obowiązany jest złożyć wydawcy w umówionym terminie dzieło w formie odpowiadającej celom wydawniczym, a wydawca obowiązany jest w umówionym terminie dzieło zwielokrotnić i rozprowadzić oraz zapłacić twórcy wynagrodzenie. Na wydawcę przechodzi wyłączne prawo do wydania dzieła. Jednakże jeżeli przedmiotem umowy jest dzieło, które ma być dopiero stworzone, twórca zachowuje nadal prawo decyzji, czy dzieło ma być wydane.

Ustawa nie zajmuje się bliżej szczegółowym uregulowaniem stosunków pomiędzy autorem a wydawcą, poświęcając dalsze przepisy umowom o opublikowanie artykułów w dziennikach, czasopismach i periodycznych dziełach zbiorowych. Umowy te dają wydawcy jedynie prawo do jednorazowego opublikowania utworu

w danym organie prasowym. Autor ma jednak obowiązek uprzedzenia wydawcy o tym, że artykuł był już opublikowany lub zaoferowany innemu wydawcy. Jeżeli nawet zastrzeżono w umowie wyłączność prawa wydawniczego na rzecz wydawcy, to zastrzeżenie takie ma tylko ten skutek, że autor nie może opublikować artykułu gdzie indziej przed ukazaniem się numeru dziennika, w którym artykuł został ogłoszony, a jeśli chodzi o czasopisma — przed upływem sześciu miesięcy od tej daty.

Zlecenie współpracy przy dziele encyklopedycznym lub przy opracowaniu pomocniczym dzieła zbiorowego albo dzieła innej osoby nie stwarza obowiązku po stronie wydawcy wydania zamówionego opracowania. To samo dotyczy wypadku, gdy udzielono zlecenia opracowania utworu według gotowego planu i sposobu wykonania, tak że praca nie wymaga wysiłku twórczego zleceńodawcy.

2. Umowa o publiczne wystawienie, wykonanie lub wygłoszenie utworu (§ 53—58).

Mamy tu przede wszystkim do czynienia z umową o publiczne wystawienie utworu scenicznego. Z mocy tej umowy twórca zobowiązuje się złożyć teatrowi lub innemu przedsiębiorcy utworów w odpowiedniej formie, a teatr zobowiązuje się wystawić utwór w umówionym terminie lub dać odpowiednią liczbę przedstawień i zapłacić twórcy wynagrodzenie. Wyłączne prawo wystawienia utworu przysługuje teatrowi tylko wtedy, gdy było wyraźnie zastrzeżone w umowie.

Te same reguły mają odpowiednie zastosowanie do umów o publiczne wykonanie utworu muzycznego lub o wygłoszenie utworu słownego.

Ponadto ustawa zna jeszcze inny typ umowy, który można by nazwać umową wydawniczo-afencyjną. Istota takiej umowy polega na tym, że twórca składa utwór wydawcy w celu wydania materiałów potrzebnych do scenicznego wystawienia utworu, a wydawca obowiązany jest zwiłokrotnie utwór w takiej ilości i formie, jakie odpowiadają potrzebom, i oferować tak wydane materiały teatrom. Wydawca upoważniony jest do zawłczenia we własnym imieniu umów o wystawienie utworu za wynagrodzeniem twórcy i wynagrodzenie to obowiązany jest temu twórcy wypłacić. Wydawca obowiązany jest chronić interesy twórcy. Przedmiotem umowy mogą być prawa wyłączne lub też prawa ograniczone co do czasu, miejsca itp. Chodzi tu o utwory dramatyczne, choreograficzne i pantomimiczne.

Za dostarczenie teatrowi materiałów do wystawienia utworu wydawca bądź twórca otrzymuje — w braku umowy w tym względzie — osobne wynagrodzenie.

Przepisy te mają niewątpliwie na celu zachowanie przodującej roli, jaką wydawnictwa agencyjne w Lipsku odgrywały na rynku światowym.

3. Umowa o sfilmowanie utworu i o wyświetlenie filmu (§ 59—65).

Przez umowę o sfilmowanie utworu literackiego lub muzycznego twórca zobowiązuje się złożyć utwór literacki lub muzyczny wytwórni filmowej, a wytwórnia obowiązana jest zapłacić twórcy umówione wynagrodzenie. W braku odmiennej umowy wytwórnia nie jest obowiązana do sfilmowania utworu. Niesfilmowanie utworu nie wpływa na wynagrodzenie twórcy. W razie niesfilmowania umowa wygasa po dziesięciu latach. Do chwili wygaśnięcia twórca nie może zawrzeć z inną wytwórnią umowy o sfilmowanie utworu.

W wyniku umowy wytwórnia uzyskuje prawo przeróbki utworu na utwór kinematograficzny oraz prawo do wyświetlania tego utworu. Twórcy sfilmowanego utworu muzycznego przysługuje prawo do wynagrodzenia za każde publiczne wyświetlenie utworu.

W braku zastrzeżeń umownych wytwórni przysługuje prawo do wyświetlania filmu bez żadnych ograniczeń co do miejsca i czasu. Umowa o wyświetlenie filmu dotyczy stosunku pomiędzy wytwórnią filmową a przedsiębiorstwem, które przyjmuje film do publicznego wyświetlania za zapłatą wytwórni wynagrodzenia.

4. Umowa o nadanie utworu przez radio i telewizję (§ 66—67).

W braku odrębnych postanowień umowa nie stwarza obowiązku — po stronie przedsiębiorstwa nadającego — nadania utworu. W wypadku gdy utwór nie został nadany, twórcy należy się wynagrodzenie za nakład pracy. W razie nadania utworu twórcy należy się wynagrodzenie określone w umowie za każde nadanie. Przedsiębiorstwu nadającemu przysługuje prawo utrwalenia utworu i jego zwielokrotnienia dla celów następnych nadań. Wprowadzenie egzemplarzy do obrotu jest niedopuszczalne.

W braku odmiennego postanowienia umowa nie daje przedsiębiorstwu wyłącznego prawa nadania.

5. Umowa o przeniesienie utworu na mechaniczne instrumenty dźwiękowe (§ 68—69).

Z mocy tej umowy wytwórca obowiązany jest utrwalić dzieło w sposób w umowie wskazany i rozprowadzać wytworzone płyty, a twórcy zapłacić umówione wynagrodzenie.

W braku umownego zastrzeżenia prawa wytwórcy nie są wyłączne.

6. Umowa o prawo wykorzystania dzieła plastycznego, sztuki stosowanej lub fotograficznego (§ 70—71).

Umowa taka uprawnia nabywcę prawa do jednorazowego wykorzystania złożonego przez twórcę dzieła w sposób oznaczony w umowie. Twórcy należy się wynagrodzenie, choćby wykorzystanie dzieła nie nastąpiło. Jeżeli dzieło zostało wykonane na zamówienie, wynagrodzenie za wykorzystanie dzieła nie należy się, chyba że co innego wynika z umowy albo że wykorzystanie nastąpiło po upływie roku od daty złożenia dzieła.

Jeżeli wykorzystanie ma polegać na wydaniu dzieła, stosuje się przepisy o umowie wydawniczej.

VIII. Część druga ustawy poświęcona jest tzw. prawom pokrewnym. Obejmuje ona szereg przepisów dotyczących praw, które w pewnym stopniu wykazują podobieństwo lub wiążą się z prawem autorskim. Przepisy te podzielone są na cztery działy.

Dział pierwszy reguluje ochronę praw do „wykonań” (*Leistungen*). Przedmiotem tych przepisów jest:

1) Ochrona praw artystów wykonawców, mianowicie solistów i zespołów artystycznych.

Ochrona powyższa polega na tym, że bez zgody artystów wykonawców publiczne ich wystąpienia nie mogą być:

- a) utrwalone w celu zwielokrotnienia publicznego wykonania lub transmitowania,
- b) transmitowane przez radio lub telewizję,
- c) wykorzystane do stworzenia filmu.

Przy wykonaniach zespołowych osobą upoważnioną do udzielenia zezwolenia jest kierownik zespołu. Udzielenie zezwolenia następuje w formie umowy zawartej według przepisów ustawy o umowach o przeniesienie autorskich praw majątkowych.

Za wykorzystanie wykonań należy się artystom wykonawcom (solistom, zespołom artystycznym) wynagrodzenie. Stawki wynagrodzeń mogą być ustalone przez odpowiednie władze w porozumieniu z właściwymi organizacjami społecznymi.

Przy wykorzystaniu wykonania należy podać nazwiska artystów wykonawców bądź zespołu — w formie zwyczajowo przyjętej.

Wykorzystanie wykonań nie może nastąpić w sposób przynoszący ujmę artystom wykonawcom.

Okres ochrony wynosi lat 10, licząc od końca roku, w którym występ publiczny miał miejsce (§ 73—74).

2) Ochrona prawa producentów nagrań dźwiękowych przez zakaz wykorzystania — bez ich zezwolenia — wykonanych przez nich nagrań (płyty, taśm itp.):

- a) do reprodukcji,
- b) do transmisji przez radio lub telewizję,
- c) do stworzenia filmu,

Powołane wyżej przepisy o formie udzielenia zezwolenia, o wynagrodzeniu i terminie trwania ochrony mają tu również zastosowanie (§ 75).

3) Oparta na tych samych zasadach ochrona nadań radiowych i telewizyjnych (§ 76).

Przepisy powyższe (pkt 1—3) niewątpliwie umożliwią Niemieckiej Republice Demokratycznej przystąpienie do Konwencji rzymskiej z 1961 r. o ochronie praw artystów wykonawców.

4) Ochrona praw do fotografii, nie mających cech samodzielnej twórczości, przez oparty na tych samych zasadach zakaz ich zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego wystawiania — bez zezwolenia fotografa (§ 77).

5) Oparta na tych samych zasadach ochrona wykonawców map, planów i rysunków technicznych lub naukowych, odrysów lub plastycznych odtworzeń o charakterze technicznym lub naukowym (§ 78).

We wszystkich wymienionych wyżej wypadkach (pkt 1—5) mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące wolnego korzystania z dzieła (§ 22—24 i 26) oraz przepisy o licencjach ustawowych (§ 32).

Dział drugi dotyczy ochrony tytułu nie mającego cech twórczości osobistej. Tytuł taki, jeśli dotyczy dzieła, dziennika lub czasopisma, korzysta z ochrony, gdy zachodzi obawa pomieszania z innym dziełem lub wydawnictwem periodycznym. Ochrona trwa tak długo, dopóki trwa ochrona dzieła (§ 84—85).

Dział trzeci poświęcony jest ochronie prawa do własnego wizerunku przez zakaz rozpowszechniania lub publicznego wystawiania wizerunku bez zgody osoby, którą wyobraża. W razie wątpliwości zgodę domniemywa się, jeżeli osoba, której wizerunek dotyczy, otrzymała wynagrodzenie za pozowanie.

Po śmierci osoby, której wizerunek dotyczy, wymagane jest w ciągu lat 10 uzyskanie zgody rodziny, tj. małżonka i dzieci, a w ich braku — rodziców.

Wyjątek przewidziany jest dla wizerunków dotyczących zdarzeń bieżących, dla wizerunków, które mają wartość naukową lub artystyczną, a ich rozpowszechnianie leży w interesie społecznym, oraz dla wizerunków publikowanych na zarządze-

nie władz w celach związanych z wymiarem sprawiedliwości lub ochroną interesów państwa.

W żadnym wypadku wykorzystanie wizerunku nie może następować w sposób godzący w uzasadnione interesy osoby, którą ten wizerunek przedstawia (§ 86—88).

Dział czwarty dotyczy ochrony pism o charakterze osobistym. Chodzi tu o wszelkiego rodzaju listy, notatki i dzienniki, nie będące przedmiotem prawa autorskiego. Są one natomiast przedmiotem ochrony prawa pokrewnego. Ochrona polega na zakazie publikowania lub rozpowszechniania bez zgody autora pisma, a przy listach — ponadto bez zgody adresata. Po śmierci autora pisma lub adresata listu konieczne jest uzyskanie zgody ich rodziny, a więc małżonka i dzieci, a w ich braku — rodziców.

Okres ochrony trwa lat 10 od śmierci autora pisma, a przy listach — od śmierci adresata, jeżeli zmarł później niż autor listu (§ 89—90).

IX. Część trzecia ustawy poświęcona jest ochronie prawnej. W razie naruszenia praw autorskich twórca jest uprawniony do żądania przywrócenia do stanu zgodnego z przepisami ustawy, zakazania dalszych naruszeń, jeżeli zachodzi obawa w tym względzie, publicznego sprostowania oraz wynagrodzenia za bezprawne wykorzystanie jego dzieła.

Jeżeli naruszenie było zawinione, twórca może żądać ponadto odszkodowania za wyrządzoną szkodę majątkową.

Niezależnie od tego przysługują twórcy dalsze roszczenia wynikające z przepisów prawa cywilnego lub postanowień umowy.

Te same zasady mają zastosowanie w razie naruszenia prawa pokrewnego (§ 91—92).

X. Czwarta, ostatnia część ustawy poświęcona jest przepisom przechodnim i końcowym.

POLEMIKA

EDMUND MAZUR

Jeszcze o wniosku restytucyjnym

Już po opublikowaniu mego artykułu pt. „Wniosek restytucyjny”¹ Roman Staniszewski ogłosił artykuł pt. „Z problematyki orzeczenia restytucyjnego”², a dr Franciszek Rusek wydał monografię „Postępowanie zaoczne w procesie cywilnym”³, w której strony 71—78 i część strony 150 zostały poświęcone omówieniu problematyki wniosku restytucyjnego łączącego się z wyrokiem zaocznym.

Obaj autorzy wzbogacili dorobek naukowy dotyczący tej nowej instytucji⁴, ale

¹ „Palestra” nr 3—4 z roku 1966, str. 26—31.

² „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” nr 10 z roku 1966, str. 318—321.

³ Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1966 r.

⁴ Instytucja wniosku restytucyjnego była znana polskiemu ustawodawstwu do roku 1950. W tym sensie można tylko mówić o wniosku restytucyjnym jako „nowej instytucji”.